

विभागाचे नाव : जिल्हा पाणी व स्वच्छता मिशन, जि.प.गोंदिया

प्रस्तावना : केंद्र शासनाने सन १९८६ मध्ये केंद्रीय ग्रामीण स्वच्छता कार्यक्रमाला सुरुवात केली. सन १९९९ मध्ये संपूर्ण स्वच्छता अभियानाची मूहूर्तमेढ रोवण्यात आली. जानेवारी २००५ पासून जिल्ह्यात संपूर्ण स्वच्छता अभियानाला सुरुवात करण्यात आली. हा अभियान प्रभावीपणे राबविल्याने जिल्ह्यातील ३२७ ग्रामपंचायती निर्मल झालेल्या आहेत. १ एप्रिल २०१२ मध्ये संपूर्ण स्वच्छता अभियानाचे नाव बदलून **निर्मल भारत अभियान** करण्यात आले. तथा वैयक्तिक शौचालय बांधकामाचा प्रोत्साहन निधीत सुमारे १२०००/- रुपये एवढी वाढ करण्यात आली.

२ आक्टोबर २०१९ पर्यंत महात्मा गांधी यांच्या १५० व्या जयंतीदिनी संपूर्ण भारत देशाला हागणदारीमुक्त (ODF) करण्यासाठी निर्मल भारत अभियानाची पूर्णरचना करून २ आक्टोबर २०१४ पासून **स्वच्छ भारत मिशन** सुरु करण्यात आले. तथा या अभियानात व्यापक बदल करण्यात आले. संपूर्ण भारत देशासह महाराष्ट्र राज्याला २ आक्टोबर २०१९ पर्यंत हागणदारमुक्त करावयाचे असले; तरी महाराष्ट्र शासनाचे संपूर्ण गोंदिया जिल्हा ३१ मार्च २०१७ पर्यंत हागणदारीमुक्त करण्याचे धोरण आहे.

स्वरूप : ग्रामपंचायती हागणदारीमुक्त करावयाच्या आहेत. गावातील एकही व्यक्ति उघड्यावर शौचास जाता कामा नये. त्यासाठी प्रत्येक घरात वैयक्तिक शौचालय तयार करण्यात यावे. शौचालयाचा वापर करण्यात यावा. याशिवाय लहान मुलांच्या विष्टेचे योग्य व्यवस्थापन, पिण्याच्या पाण्याची हाताळणी व सुरक्षा आणि हात धुण्याच्या अनुकूल व आरोग्यदायी सवयी जनमानसात रुजविण्याचे महत्वाचे कार्य स्वच्छ भारत मिशनच्या माध्यमातून केले जाते. याचबरोबर पाणी व स्वच्छता, घनकचऱ्याचे व्यवस्थापन तथा पिण्याच्या पाण्याची व्यवस्था निर्माण करणे, हे सुध्दा अपेक्षित आहे.

जिल्हा पाणी व स्वच्छता मिशन : जिल्ह्यातील पंचायत समिती, ग्रामपंचायत अंतर्गत प्रभावी नियोजनासाठी जिल्हा परिषद स्तरावर जिल्हा पाणी व स्वच्छता मिशन कक्ष निर्माण करण्यात आले. राज्य शासनाचा वर्ग-१ दर्ज्याचा

अधिकारी या विभागाचा विभाग प्रमुख असतो. **उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (पाणी व स्वच्छता)** असे त्याचे पदनाम करण्यात आले.

पाणी पुरवठा स्वच्छता अभियान अंतर्गत राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रम (NRDWP) आणि निर्मल भारत अभियान (NBA) आताचे स्वच्छ भारत मिशन (ग्रामीण) या दोन वेगवेगळ्या योजनांचे विलीनीकरण करून जिल्हा पाणी व स्वच्छता मिशन कक्षाची निर्मिती करण्यात आली. या कक्षा कडून पाणी गुणवत्ता, शौचालय बांधणी व त्याचा वापर, घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापनाची अमलबजावणी, प्रचार प्रसिध्दी, क्षमता बांधणी, सनियंत्रण व मुल्यमापन केले जाते. या कामामध्ये पुढील ८ शाखा कार्यरत आहेत.

जिल्हा पाणी व स्वच्छता मिशन कक्ष :

- माहिती शिक्षण व संवाद (IEC)
- स्वच्छता शाखा (Sanitation)
- पाणी गणवत्ता (Water Quality)
- मनुष्यबळ विकास शाखा (HRD)
- सनियंत्रण व मुल्यमापन शाखा (Monitoring & Evaluation)
- वित्त शाखा (Account)
- आस्थापना शाखा (Establishment)
- जलस्वराज्य २

याव्यतिरिक्त ८ तालुक्यातील पंचायत समितीमध्ये गट संसाधन केंद्र उभारण्यात आलेली आहेत. प्रत्येक तालुक्यासाठी ३ ते ४ कर्मचारी नियुक्त करण्यात आले. गट विकास अधिकारी व जिल्हा पाणी व स्वच्छता मिशन कक्षाच्या सनियंत्रणाखाली गट संसाधन केंद्रातील कर्मचारी कार्यरत आहेत.

वैयक्तिक कुटूंब शौचालयाची बांधणी व लाभार्थी निकष : कुटूंबांसाठी बांधण्यात येणारे शौचालय चार भिंती, दरवाजा व छतासह पूर्णपणे बांधकाम केलेले असावे. सन २०१२ मध्ये करण्यात आलेल्या पायाभूत सर्वेक्षणात शौचालय नसलेल्या लाभार्थ्यांना वैयक्तिक शौचालय बांधकामाचे लाभार्थी म्हणून अभियानांतर्गत लाभ देण्यात येत आहे. त्यानुसार खालीलप्रमाणे लाभार्थ्यांचे निकष ठरविण्यात आलेले आहेत.

➤ दारिद्र्य रेषेखालील सर्व कुटूंब (यापूर्वी त्यांना या योजनेतून लाभ मिळालेला नसावा).

दारिद्र्य रेषेवरील खालील वर्गवारी प्रोत्साहनास पात्र राहिल.

- अनुसूचित जाती (SC)
- अनुसूचित जमाती (ST)
- लहान आणि अल्पभूधारक शेतकरी (Small Marginal Farmer)
- घर असलेल भूमिहीन मजूर (Landless With Homestead)
- शारिरीक दृष्ट्या अंपग (Physically Handicaped)
- महिला कुटूंब प्रमुख (Womwn Headed)

कागदपत्रे : वैयक्तिक शौचालयाचा लाभ घेण्यासाठी अनुदानास पात्र लाभार्थ्यांने खालील प्रपत्रातील प्रस्ताव भरून ग्रामपंचायत कार्यालयात जमा करावे.

वर्ष २०१६-१७ साठीचे उद्दिष्ट्य

अ. क्र.	पंचायत समितीचे नाव	एकूण BPL उद्दिष्ट	एकूण APL उद्दिष्ट	एकूण उद्दिष्ट
१	आमगाव	५२२९	३९४७	९१७६
२	अर्जुनी मोरगाव	५१८४	४२११	९८९५
३	देवरी	३१२०	३२०२	६३२२
४	गोंदिया	७६०२	८७०२	१६३०४
५	गोरेगाव	३३३८	२९४२	६२८०
६	सडक/अर्जुनी	२३६१	३१६६	५५२७
७	सालेकसा	२४९७	२६७९	५१७६
८	तिरोडा	३७६८	२८९८	६६६६
एकूण		३३०९९	३२२४७	६५३४६

वैयक्तिक शौचालय बांधकामाचे उपयोगिता प्रमाणपत्र (UC)

१	लाभार्थ्याचे नांव :-	
२	गाव/वाडी/वस्तिचे नाव :-	
३	ग्रामपंचायतीचे नांव :-	
४	तालुका :-	
५	प्रवर्ग (BPL/APL) :-	
६	कार्डाचे प्रकार व नंबर (Voter ID/Adhar Card/ Ration Card/MGNREGA Job Card/Driving License)	
७	लिंग (पुरुष/स्त्री) :-	
८	जातीचा प्रकार:- अनु.जाती/अनु.जमाती/ इतर/ अल्पभुधारक/भुमिहिन शेतमजूर/अपंग कुटुंब प्रमुख/ महिला कुटुंब प्रमुख	
९	मोबाईल नंबर :-	
१०	घर क्रमांक :-	
११	शौचालय बांधकाम पूर्ण केल्याचा दिनांक :-	
१२	शौचालय बांधकाम कोणत्या विभागांमार्फत करण्यात आले (स्वच्छ भारत मिशन/निर्मल भारत अभियान/MGNREG/इंदिरा आवास योजना/इतर) :-	
१३	उपलब्ध करून देण्यात आलेला निधि :-	
१४	बांधकामावर खर्च झालेला निधि :-	
१५	शिल्लक निधि :-	

ग्रा.वि.अ./ग्रामसेवक

सरपंच

कुटुंब प्रमुखाची स्वाक्षरी

ग्राम पंचायत-----

ग्राम पंचायत-----

गावाचे नाव -----

स्वच्छ भारत मिशन (ग्रामीण)
वैयक्तिक शौचालय प्रोत्साहन अनुदान मागणी पत्र

दिनांक:-

प्रति,

सरपंच/ग्राम विकास अधिकारी/ग्रामसेवक

ग्रामपंचायत - -----

पंचायत समिती, सालेकसा

विषय:- वैयक्तिक शौचालय बांधकामाचे प्रोत्साहनपर अनुदान मिळणे बाबत.

अर्जदार :- -----

उपरोक्त विषयानुसार आपणास विनंती करतो कि, मी स्वतःच्या घरी स्वच्छ भारत मिशन (ग्रामीण) अंतर्गत दिनांक ..... रोजी स्वखर्चाने शौचालय बांधले असून त्याला अंदाजित रक्कम रु. .... एवढा खर्च झाला असून गेल्या तीन महिन्यांपासून मी व माझे संपूर्ण कुटुंब शौचालयाचा वापर करीत आहेत.

मी स्वच्छ भारत मिशन (ग्रामीण) अंतर्गत देण्यात येणाऱ्या वैयक्तिक शौचालय बांधकामाचे प्रोत्साहनपर अनुदान पात्र लाभार्थी असून स्वच्छ भारत अभियानाच्या पायाभूत सर्वेक्षण २०१२ नुसार माझी वर्गवारी ----- ही आहे. मी यापूर्वी कुठल्याही शासकीय योजनेतून/अनुदानातून शौचालय बांधकामाचा लाभ घेतलेला नाही तसेच मी व माझे कुटुंब उघड्यावर शौचास जात नाही. जर तसे आढळल्यास ग्रामपंचायत अधिनियमानुसार असलेली शिक्षेस पात्र राहिल अशी मी ग्वाही देतो. अर्जासोबत मी खालील कागदपत्र सादर करीत आहे.

१) रेशनकार्डची सत्यप्रत

२) फोटो ओळखपत्र (आधार कार्ड/मतदाता परीचय कार्ड)

३) रहिवासी दाखला

४) नमुना ८ चा उतारा

५) बी.पी.एल. असल्यास बी.पी.एल.चा दाखला

६) APL ओबीसी/एनटी/एसबीसी/जनरल ज्या वर्गवारीतून लाभ घेत आहे त्याबाबतची कागदपत्रे जसे

अल्पभुधारक/भूमिहिन असल्यास तलाठीचा दाखला, अपंग असल्यास अपंगाचा दाखला, विधवा/परितक्त्या असल्यास ग्रामसेवकाचा दाखला.

तरी मला वरील अनुदान मिळण्यास सविनय विनंती.

आपला विश्वासू

नाव: -----

गाव: -----

तालुका: -----

प्रतिज्ञा पत्र

मी ----- रा. ----- ता जि.
गौदिया येथील रहिवाशी असून मी स्वच्छ भारत अभियाना अंतर्गत शौचालय बांधकामाची माहिती घेतली आहे. स्वच्छ भारत अभियानाच्या पायाभूत सर्वेक्षण २०१२ अंतर्गत लाभार्थी वर्गवारी .....मध्ये माझे नाव आहे. केंद्र व राज्य शासन यांनी द्यावयाची प्रोत्साहन अनुदानाची माहिती मला असून यापुर्वी मी कोणत्याही शासकीय योजनेत लाभ घेतला नाही. शौचालयाचा वापर मी व माझे कुटुंब नियमित करित आहोत, तसेच आमच्याकडे पाणी साठविण्याची व्यवस्था आहे. शौचालयाच्या सभोवतालचा परिसर स्वच्छ ठेवण्याची जबाबदारी माझी आहे. माझ्या शेजाऱ्यांना त्रास होणार नाही याची काळजी मी घेईन. तसेच शौचालय असून मी किंवा माझे कुटुंबातील कुणीही सदस्य जर उघड्यावर शौचाला जातांना आढळल्यास मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियमाद्वारे मी शिक्षेस पात्र राहीन.

तसेच वरील प्रतिज्ञा पत्रातील माहिती खोटी वा चुकीची आढळल्यास मी शासकीय कारवाईस पात्र राहीन व माझ्या विरुद्ध कारवाई करण्याचे सर्व अधिकार ग्रामपंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषदेस राहतील.

ठिकाण:-

दिनांक:-

लाभार्थी सही

नाव:- -----

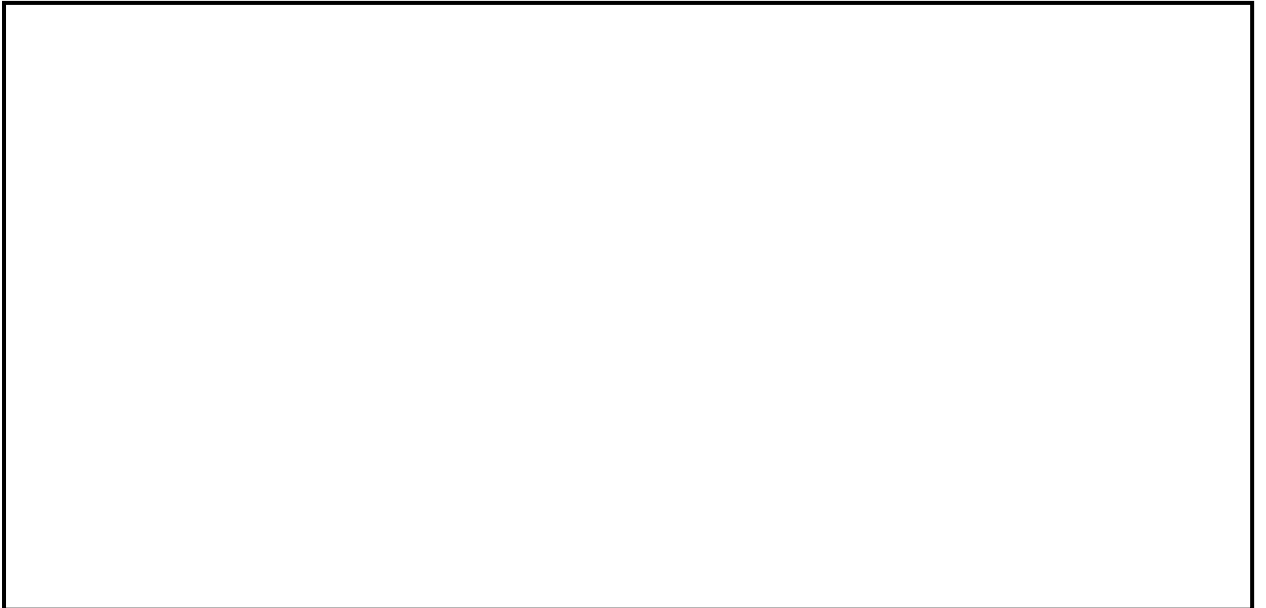
सरपंच

ग्राम विकास अधिकारी/ग्रामसेवक

ग्रामपंचायत: -----

ग्रामपंचायत: -----

शौचालय बांधकामाचे फोटोग्राफ

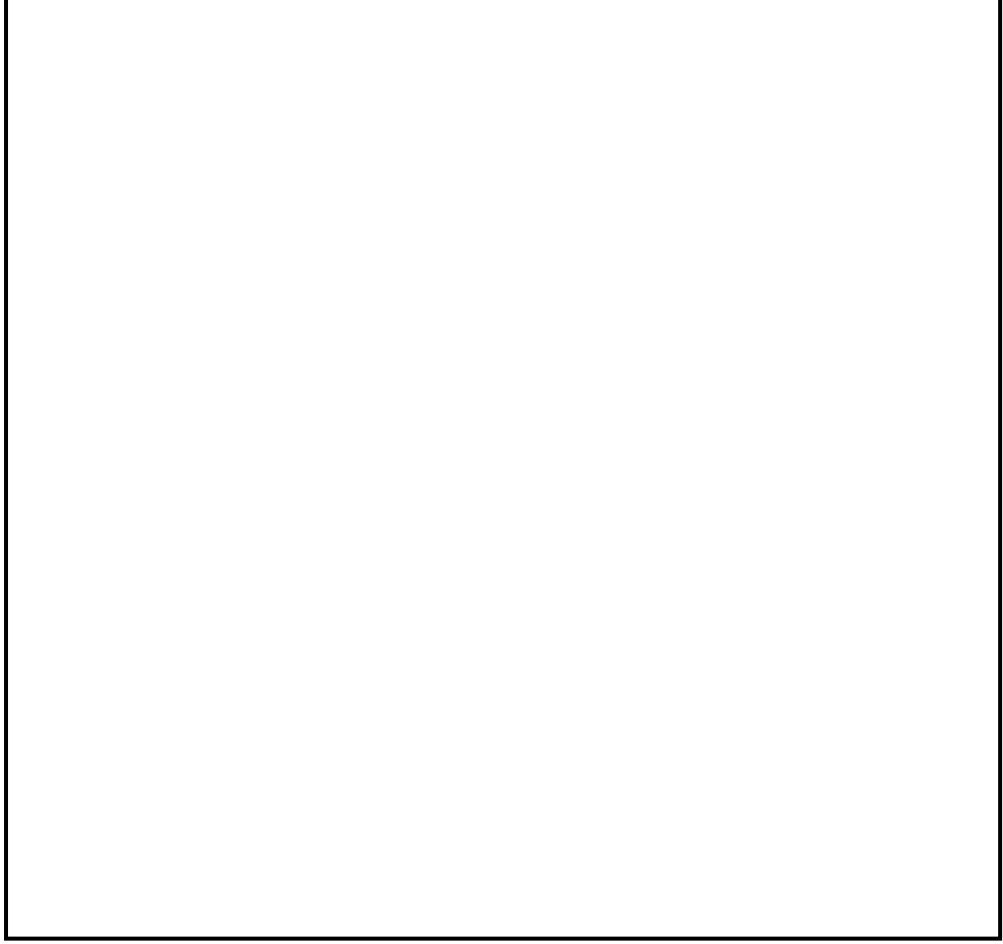
स्वच्छ भारत मिशन (ग्रामीण),
पंचायत समिती

ग्रामपंचायत:- -----

सन - २०१६-१७

लाभार्थ्याचे नाव:- ----- जात: -----

शौचालयाचा फोटो

प्रमाणित करण्यात येते कि, उपरोक्त लाभार्थ्याच्या शौचालयाची प्रत्यक्ष मौका तपासणी दिनांक .....
ला केली असून लाभार्थ्याने बांधलेला शौचालय सन २०१६-१७ हया वर्षात नव्याने बांधलेला आहे.

गट समन्वयक
पं. स.

ग्राविअ/ग्रामसेवक
ग्रामपंचायत-

सरपंच
ग्रामपंचायत-

लाभार्थीची स्वाक्षरी
गाव-

परिशिष्ट
शौचालय पूर्णत्वाचा/मुल्यांकन दाखला

श्री. -----, रा. -----, ता. सालेकसा जि. गोंदिया
यांचेसाठी केंद्र पुरस्कृत स्वच्छ भारत अभियानांतर्गत वैयक्तिक शौचालय बांधून पूर्ण करण्यात आले आहे.
सदरहू शौचालयाचे एकूण मुल्यांकन रु. .... मात्र असून गट विकास अधिकारी पंचायत
सालेकसा, जिल्हा परिषद, गोंदिया यांच्याकडून मिळालेले अनुदान रु. .... चा विनियोग सदरहू
शौचालयाच्या बांधकामासाठी केलेला आहे व तो योग्य व बरोबर आहे.

अ. क्र.	लाभार्थ्याचे नाव	वर्गवारी	शौचालयाचे प्रकार		वापरात आहे किंवा नाही	अंदाजित मुल्यांकन
			साधे (शोषखड्याचे)	सेप्टिक		
१						

ग्राम विकास अधिकारी/ग्रामसेवक

ग्राम पंचायत-----

स्वच्छ भारत मिशन (ग्रामीण)

वैयक्तिक शौचालय बांधकामाकरिता ग्रामपंचायतचे शिफारस पत्र

ग्रामपंचायत :-----

दिनांक- .....

प्रमाणित करण्यात येते कि, श्री/श्रीमती -----

रा. ----- तालुका- सालेकसा, जिल्हा- गोंदिया येथील रहीवासी असून ह्यांचे घर क्रमांक ..... मध्ये ह्यांच्या घरी शौचालयाची व्यवस्था नाही. तसेच यापुर्वी शासनाकडून शौचालय बांधकामाकरिता कोणतेही अनुदान वितरीत केलेले नाही. यांच्याकडे शौचालय बांधकामासाठी जागा उपलब्ध असल्याने त्यांच्या अर्जानुसार शौचालय बांधकाम करण्यास परवाणगी देण्यात येत आहे.

ग्राविअ/ग्रामसेवक

सरपंच

ग्रा.पं. -----

ग्रा.पं. -----

कार्यालयीन उपयोगाकरिता

१) अर्ज प्राप्त दिनांक:- -----

२) काम सुरु दिनांक:- -----

३) अर्जाचा क्रमांक:- -----

४) काम पूर्ण दिनांक:- -----

५) दिलेले प्रोत्साहन अनुदान रु:- -----

६) दिनांक:- -----

ग्राविअ/ग्रामसेवक

सरपंच

ग्रामपंचायत -----

ग्रामपंचायत -----

स्वच्छ भारत मिशन (ग्रामीण)

जिल्हा पाणी व स्वच्छता मिशन कक्ष, जिल्हा परिषद, गोंदिया
वैयक्तिक शौचालय बांधकामाचे पुर्णत्वाचे/अंतिम मुल्यांकन प्रमाणपत्र (CC)

पंचायत समिती, ...

लाभार्थीचे नाव :- श्री/श्रीमती -----

ग्राम पंचायतीचे नाव :- ----- गावाचे नाव :- -----

कामाचे नाव :- स्वच्छ भारत मिशन (ग्रा.) अंतर्गत वैयक्तिक शौचालय बांधकाम

काम पूर्ण दिनांक :- -----

मंजूर कामाचा वाव व कामाची सद्यस्थिती

अ.क्र.	मंजूर कामाचा वाव	आज पर्यंत पूर्ण झालेल्या कामाचा वाव
१	पाया खोदाई	पुर्ण
२	पायाचे कांकोट व पॅन बसविणे	पुर्ण
३	शोषखड्याचे बांधकाम	पुर्ण
४	सुपर स्ट्रक्चरचे बांधकाम	पुर्ण
५	दरवाजे व खिडक्या	पुर्ण
६	छत (ए.सी.सिमंट पत्रे/लोखडी पत्रे	पुर्ण

झालेल्या कामाचे मुल्यांकन :- ----- रुपये

प्रमाणित करण्यात येते की, स्वच्छ भारत मिशन (ग्रामीण) अंतर्गत वरील प्रमाणे वैयक्तिक शौचालयाचे बांधकाम पूर्ण झाले असून मी दिनांक / /२०१६ रोजी भेट देऊन पाहणी केली. सदर बांधकामाचे मुल्यांकन रक्कम रु. ----- (अक्षरी रुपये -----) फक्त इतके होत असून ग्रामपंचायत शौचालय रजिस्टर पान नं. .... वर नोंद करण्यात आली आहे.

गट/समुह समन्वयक   ग्रा.वि.अ./ग्रामसेवक   सरपंच   कनिष्ठ अभियंता
पं. स.सालेकसा   ग्रा. पं. -----   ग्रा.पं. -----   पं. स.

वरील अर्जाची छाननी या कार्यालयाने केलेली असून अर्जदार केंद्र पुरस्कृत स्वच्छ भारत अभियान (ग्रामीण) अंतर्गत शौचालयाचे बांधकाम करून वापर करीत आहे म्हणून प्रोत्साहन अनुदान देण्यास पात्र आहे.

विस्तार अधिकारी (पं)
पं.स.

उपविभागीय अभियंता
ल.पा.जि.प.उपविभाग

गट विकास अधिकारी
पं.स.

अल्पभुधारक / भुमिहिन दाखला

श्री./श्रीमती: -----, रा.

----- ग्रामपंचायत -----, तालुका - जिल्हा -

गोंदिया येथील रहिवासी असून त्यांचे नावे ..... हेक्टर इतकी क्षेत्र जमिन दप्तरी नोंद आहे.

करीता दाखला देण्यात येत आहे / नाही.

सदरचे लाभार्थी हे अल्पभुधारक / भुमिहिन आहे / नाही.

ठिकाण:-

तलाठी -----

दिनांक:-

विधवा /परितक्त्या असल्याचा दाखला

श्रीमती ----- राहणार -----,
ग्रामपंचायत -----, तालुका -----, जिल्हा गोंदिया ह्या गावातील कायम
रहिवासी असून यांचे घर क्रमांक ..... मध्ये वास्तव्य करून राहतात.

त्या विधवा / परितक्त्या आहेत.

करीता हा दाखला शासकीय योजनेसाठी दिला आहे.

ठिकाण:-----

ग्राविअ / ग्रामसेवक

दिनांक: .....

ग्रामपंचायत -----